

complecti (Vide: l. c. T. I, pag. 695 seqq.). Nam Idea uti principium philosophiae (το Esse abstractum) semetipsam ut realem supponat, necesse est. Quam rei rationem non perspicit *Ulrici*. Neque aliter rem agunt criticorum ceteri (Cfr *Trendelenburg*, »Logische Untersuchungen, II. Die dialektische Methode«). Risum fere movet *Ulrici*, cum, το Esse Objectivum (das Ding an sich) cogitationi necessario supponi, demonstraturus, atque una cum cogitatione cogitatum (materiam cogitationis) efficere, hoc tamen e ratione tantum ipsius cogitationis probet (»weil es nur so und nicht anders als seyend gedacht werden kann«, T. II, 79). Spiritualismum porro jactat scriptor laudatus; attamen sui conscientiam humanam ex organisatione nervorum corporis humani explicat (l. c. T. II, pag. 348), methodumque Realismi simul et Idealismi persecuturus, meris assertionibus vacua systematis complet. (Cfr l. c. T. II, pag. 394–396).

34 SVENSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 11, oktober 1848

20 SVENSKA SIARE OCH SKALDER AF ATTERBOM. 4. DELEN: THORILD. 1847. (2 RDR B:KO).

Skulle också icke aflägsenheten och vår Finska Bokhandels skick göra det ursäktligt, att en skrift, tryckt vid slutet af sednaste år, anmäles i slutet af det innevarande, så funnes dock en ursäkt deri, att denna skrift icke tillhör dagslitteraturen, att derföre ett eller ett par år hafva intet att betyda för dess nyhet och värde. Vi känna sannerligen icke, att Svenska nationallitteraturen skulle företett något mera värderikt arbete, än detta, sedan tiden för Geijers och Strinnholms historiska arbeten samt Almquist's tidigare uppträdande.

30 Det är forskningens sjelfständighet och nyhet, kritikens säkerhet, den djupa insigten, som ordnar innehållet i stora karakteristiska grupper, den säkra, vårdade stilen och framförallt den varma kärleken för sak och för de saken representerande personligheterna, som gifva detta arbete en så sällsynt gedigenhet och fulländning. Man lär sig bättre erkänna dessa förtjenster, ju längre arbetet lider. Ännu utlofvar Förf. en femte del af detsamma, samt dertill en skildring af Sv. Vitterhetens nyaste historia. Skåda dessa en gång dagen, så har Hr. Atterbom lemnat »en objektivare litterärhistorisk skildring, än hittills

40 någonsin varit gjord,» icke blott, såsom han sjelf säger sig hoppas, af den Tredje Gustafs tidsålder, utan af hela Sveriges vittra litteratur från Stjernhjelm's tid.

Förf. yttrar sig äfven derhän, att det för sagde tidsålder i politiskt hänseende viktigaste här skulle »framstå i mången ny belynings dager.» Vi vilje icke bestrida, att sådant är förhållandet. Men öfverhufvud synes Hr. A. på detta fält vara mindre klarsynt och opartisk, delande deri sin samtids bundenhet af partiåsigter, hvilken han eljest så ofta klandrar. Och skulle något kunna anmärkas mot det hela af Förf.s åskådning och framställningssätt, så vore det synnerligast saknaden af en mera högsinnt uppfattning af Svenska folkets politiska och sociala historie, genom hvars sammanställande med nationallitteraturens utveckling den litterärhistoriska skildringen mera skulle närmat sig en kulturhistorie. Icke såsom skulle blickar åt detta håll i Hr. Atterboms arbete helt och hållet saknas. Men vill man för hvarje period göra t. ex. följande frågor: hvilken var vid denna tid den nationela bildningens

ståndpunkt? till hvilken eller hvilka samhällsklasser sträckte sig inflytandet af den litteratur, Förf. skildrar? eller för hvilka samhällsklassers bildning utgör den ett uttryck? – så finner man dem icke besvarade. Ja äfven den anda, ur hvilken reformerna i vitterheten utgingo, är icke alltid nog bestämdt skildrad, emedan dessa synas ensidigt framstå såsom verkningar af en yttre impuls – af fremmande litteraturers inflytande – , då likväl alltid hos den nation, om hvars litteratur frågan är, susceptibiliteten för en sådan impuls redan måste förefinnas uti nationalandans rigtning till den nya formen. Eller kanske rättare: den gamla bildningsarten måste redan hafva förytligt sig till en tom, betydelselös form, och behofvet af en ny form måste sålunda hafva gjort sig kännbart, förrän andra nationers bildning, den allmänt menliga bildningens inflytande kan visa sig verksamt. En utredning af denna art anse vi nu jemförelsevis brista för Hr. A.s »Grunddrag af Svenska Vitterhetens häfder,» hvilken titel arbetet förer jemte den i rubriken upptagne: Sveriges Siare och Skalder.

Ensidigheten i Förf.s politiska betraktelse faller synnerligast i ögonen uti denna fjerde del, vid framställningen af Thorild's politiska tänkesätt och verksamhet. Han skildras såsom förkämpan för en ny epok i vitterheten, för den rigtning, hvilken sedermera Romantikerna och bland dem Hr. Atterbom sjelf fullföljt. Derjemte framstår han såsom liberal, ja demokratiskt sinnad, man kunde säga såsom en bland de många sociala utopisterna, hvilka sedan nära ett sekel tillbaka uppträdt till samhällets reformerande. Deremot är det känt, att den Romantiska vittra Skolan i religiöst och politiskt hänseende hyllade medeltidsåsigter, åtminstone bekände en ganska sträng konservatism. Väl är det osäkert, huru Förf. vill förklara denna olikhet i Thorilds och hans vittra efterföljares politiska åsigter. Men på Hr. A.s ståndpunkt synes det enda konsekventa vara, att förklara Thorilds demokratism för en förvillelse, från hvilken hans flesta efterföljare frigjorde sig. Till en sådan slutsats berättigar icke blott Hr. A.s egen politiska ställning utan äfven, hvad redan i denna del antydes, att Thorild på sin sednaste tid blef sina tidigare åsigter otrogen – enligt Hr. A. återvände till det rätta. Väl egde Thorild häri många likar, hvilkas sinnesförändring Franska revolutionens sorgliga utveckling förklarar; och sålunda kan äfven Romantiska Skolans rigtning anses för en ytterligare fortgång af denna reaktion i sinnena. Men Thorilds hela lif och hans betydhet för Svenska litteraturen sammanhänger så noga med hans politiska och sociala öfvertygelser, att dessas obetingade förkastande äfven borttager det hufvudsakliga värdet i hela Thorilds offentliga karakter. Ty såsom tänkare står Thorild icke högt genom sin forsknings resultater, såsom skald bevisade han sig sakna egentlig talang. Hans spekulation likasom hans poësi får sitt hufvudsakliga värde af den djupa energi och den ädla håg, med hvilken han sträfvade till sanning och skönhet, bortkastande alla godtyckliga band – ja till och med de mest allmänna och fridlysta traditionela öfvertygelser, de religiösa. Och det var samma energi, som förde honom att i samhället fordra jemnlighet i rättigheter och skyldigheter, det förnuftigt rätta, icke de traditionela rättsbestämningarne. Att så väl hans dikter innehålla mycket skönt som hans spekulation många sanningar, är härigenom icke förnekadt. Men nämnda förståndets och viljans energi utgör, skulle vi tro, det i båda karakteristiska. Ty afsedt härifrån har Sverige egt lika skarpsinniga och mera konsekventa tänkare äfvensom ojemförligt större skalder än Thorild. Att hans produkter icke synas motsvara den stora andliga förmåga, Thorild obestridligt egde, bör i vår tanke härledas just härifrån, att

10

20

30

40

50

nemligen Thorild i sitt fädernesland var den nya tidens profet, hvars ingifvelser derföre icke framträdde i full klarhet. De hade ännu icke nått denna hos Thorilds kanske förnämsta efterföljare, hos Geijer, hvars kända tänkesätt likväl just bevisa, att principen för Thorilds öfvertygelser icke med rätt kunde af honom ångras, förnekas och förkastas. Skedde detta, så delade han deri otaliga samtidas eftergifvenhet; fast förhoppning på en ljusare framtid hade visserligen bättre anstått Thorilds högsinnta själ.

10 De bref ur Thorild's enskilda korrespondens, Förf. här infört, äro i sanning märkliga. För sin del bekänner Ref., att han icke kan anse dem alla fria från svulst och känslans tillgjordhet, skulle också ett sådant bedömande, såsom det står i strid med Hr. Atterboms, blifva ett bevis för Ref.s oförmåga att rätt uppfatta ett stort snilles utgjutelser. Såsom uttryck af ungdomlig entusiasm synas oss dessa utbrott alltför afvägda, såsom bevis för hjertats ömhet alltför qvinnliga – just i meningen af den qvinnliga brefstilens känslorader. Våra ordalag visa, att vi här hufvudsakligen afse, hvad som i dessa bref rör personliga förhållanden. Der Thorild i dem talar om Natur, skönhet, sanning, rätt, der är entusiasmen naturligt, högsinnt, om också högstäm.

20 Vi tillägga för läsaren, att denna del med ledning af Thorilds skriftställareverksamhet äfven omfattar alla samtida utmärkande litterära företeelser, såsom redan nämndt, med hänsyn äfven till de politiska. Vi känne, såsom vi redan vid anmälandet af föregående delar förklarar, ingen nyare Svensk bok, hvilken vi med bättre öfvertygelse kunde rekommendera åt den tänkande och bildning sökande läsaren.

30 PASSIONERNA UTI DERAS FÖRHÅLLANDEN TILL SJUKDOMARNE, LAGARNE OCH RELIGIONEN; AF J. R. F. DESCURET, MEDIC. D.R. ÖFVER-SÄTTNING FRÅN ANDRA ORIGINALUPPLAGAN. 1847. (3 RR. B:KO).

Öfverflyttningen af detta arbete till Svenskan är en verklig vinst för landets litteratur. Ehuru i all tid läran om passionerna blifvit behandlad dels i psychologin, dels i moralfilosofin, har dock den nyare tiden frambragt få sjelfständiga undersökningar öfver ämnet. Bland dessa finnes ett berömdt arbete af Weber, som dock i Tyska filosofins anda mera utmärker sig genom teoretiserande, än genom omfattande erfarenhet. Närvarande arbete af Descuret grundar sig deremot på en stor rikedom af empiriska data. Statistiska uppgifter, brottmåls och sjukdoms historier anföras nästan vid hvarje sats; och blott sällan synes man hafva skäl att anmärka mot de statistiska uppgifternas tillämpning, då de, ehuru i sig sjelfva intresseväckande och lärorika, likväl för tillfället utgöra en onödig lärdomsapparat. Genom detta praktiska förfarande har dock Förf. ersatt bristen på en mera skarpsinnig teori och gjort sin skrift populär. Den erbjuder sålunda en lika underhållande som lärorik läsning.

40 Boken utgöres af två Afdelningar. Den första afhandlar, i 12 kapitel, på 200 sidor, passionernas definition, indelning, säte, orsaker, semiologi (yttre tecken), utveckling och utgång, behandling m. m. I den andra framställes i 20 kapittel (300 sidd.) läran om de särskilda passionernas orsaker, symptomter och behandling. Det är isynnerhet här undersökningen öfver hvarje passions art upplyses af anförda fakta. Passionernas indelning grundar Förf. på en teori öfver de mänskliga behofven, hvilka han indelar i »animaliska behof», »sammällsbehof» och »intellektuela behof». Denna uppfattning, som genom-

går hela arbetet, antydes redan af titeln, nemligen i passionernas »förhållanden till sjukdomar, lagar och religion», då Förf. under sistnämnda moment subsumerar människans hela intellektuella och moraliska inre.

De särskilda passioner, Förf. i sednare Afdelningen beskriver, äro Animaliska passioner: dryckenskap, frosseri, vrede, fruktan, lättja, okyskhet; Samhällspassioner: kärlek, högmod och fåfänga, ärelystnad, afund och svartsjuka, girighet, spelpassion, mani för sjelfmord, för dueller, hemsjuka; Intellektuella passioner: mani för studier, för musik, för ordning, för samlingar, samt artistisk, religiös och politisk fanatism. Härtill bifogas ännu en allmän öfversigt och ytterligare upplysande noter för det mesta af statistiskt innehåll.

Arbetet tillhör det bästa, som på sednare tid blifvit från utländska språk öfversatt. Öfversättningen, af D:r A. Ekström, synes vara ganska god, såvidt detta utan jemförelse med originalet kan bedömas. Endast den mellan Latinet, Franskan och Svenskan vexlande terminologin är något störande. Ref.s öfvertygelse är, att läsningen af denna skrift ger mera sjelfkänedom och anledningar till bättring, än ett halft dussin med paradiset och afgrund lockande och hotande asketiska afhandlingar.

J. V; S.

35 ANMÄRKNINGAR TILL LITTERATURBLAD N:o 11 1848

Litteraturblad n:o 11, oktober 1848

INHEMSK TEOLOGI.

Dessa recensioner, hvilka redan i Januari blifvit Red. tillsända och kort derefter äfven till större delen blefvo uppsatta för bladet, hafva, såsom synes, först sednare erhållit Domkapitlets Imprimatur och meddelas derföre nära ett år efter författandet.

Må den värde Recensenten tillåta, att vi här göre en anmärkning. Enligt vår insigt har nemligen Förf. i sak rätt fattat förhållandet; och äfven de gamle teologernas framställning synes oss böra fattas i en djupare mening, än Rec. det gjort. Bibeln, den H. Skrift, Guds ord är säkert icke den skrifna urkunden, pappret, skriften, trycket, utan det ord, som lefver i församlingens medvetande och öfvergår från slägte till slägte. Likaså är tron icke blott uppfattningen af det skrifna, utan samma innehållsfulla vetande, som är det lefvande ordet. Att tron bör vara lefvande, verksam till syndernas förlåtelse och bättring, vill väl säga, att sådan är Guds andas, det lefvande ordets verksamhet. Vill man kalla ordet den objektiva, tron den subjektiva sidan af saken, så kan också deremot icke med skäl något erinras. Objektivt är ordet det hos hela församlingen närvarande, historiskt fortgående ordet: subjektivt fattadt är det det hos individen närvarande ordet. Att denna reflexionsskilnad i sjelfva verket är upphäfvnen, der ordet såsom sann tro lefver i individen, är derföre icke förnekadt. Nu står det visserligen hvar och en fritt, att, då han i bestämda satser vill uttala trons teoretiska innehåll, d. ä. det objektiva ordet, utsträcka dettas tillvaro till en större eller mindre krets af individer; Hr. S. t. ex. söker det hos Augustinus och Luther, i deras och sitt eget medvetande; Rec. åter hos Schleiermacher och de med honom lika tänkande – allt exempelvis, så